

concert
info
Gradus ad
Parnassum
solo-recital van
klavecimbel-
ster

de Doelen

Jean Rondeau

donderdag 23 november 2023
Jurriaanse Zaal, 20.15 uur

programma

do 23 nov 23 | Jurriaanse Zaal, 20.15 uur
Gradus ad Parnassum:
solo-recital van klavecimbel-ster

Johann Joseph Fux (1660-1741)
Harpeggio

Joseph Haydn (1732-1809)
Pianosonate nr. 31
Allegro Moderato
Adagio
Finale Presto

Muzio Clementi (1752 - 1832)
Gradus ad Parnassum, Op. 44
Nr. 45 - Preludio Andante malinconico in c

Ludwig van Beethoven (1770 - 1827)
Prelude nr. 2 voor piano of orgel, Op. 39

Wolfgang Amadeus Mozart (1756 - 1791)
Pianosonate nr. 16 in C, K. 545
Allegro
Andante
Rondo Allegretto grazioso

Rondo in a, K. 511

Fantasie in d, K. 397

Johann Joseph Fux © Jacob van Schuppen, ca 1740

uitvoerenden
Jean Rondeau klavecimbel

toelichting

klavecimbel centraal

In dit recital zoekt Jean Rondeau de grenzen van het klavecimbelrepertoire op. De komst van de pianoforte – een voorloper van de piano – gaf componisten zo veel nieuwe mogelijkheden dat eind achttiende eeuw de klavecimbel langzaam uit beeld verdween. Toch leent het repertoire uit deze ‘overgangperiode’ zich nog prima voor het oudere instrument en speelden uitgevers van bladmuziek slim in op de verschillende beschikbare instrumenten.

ontwikkeling

Maar wat is nu precies het verschil tussen een piano en klavecimbel? Het belangrijkste verschil is de wijze waarop de snaren tot klinken worden gebracht. Door de toets op een piano in te drukken wordt de daarbij behorende snaar aangeslagen met een hamertje. Bij het klavecimbel wordt aan de snaar ‘getrokken’. Dit trekken geeft een heel andere klank dan het slaan. Ook kunnen er op een moderne piano meer dynamische verschillen gemaakt worden dan op een klavecimbel, omdat het harder

of zachter aanslaan van een toets de trilling van de snaar meer beïnvloed. Deze technische ontwikkeling van de piano ging hard in de achttiende eeuw. De klankmogelijkheden en omvang van het instrument werd ook rijker. Het werd daarmee geschikt voor de steeds groter wordende concertzalen. Componisten konden de piano ook anders inzetten, bijvoorbeeld in combinatie met een grote orkestbezetting. Een vernieuwing die componisten uit die tijd met beide handen aangrepen.

Jean Rondeau © Clément Vayssières

overgangperiode

De overgang naar de piano heeft waarschijnlijk wel meer tijd in beslag genomen dan wij nu terugkijkend op deze periode denken. De huidige moderne piano was als toetsinstrument volop in ontwikkeling en kent vele varianten en voorlopers. Het klavecimbel was ook nog zeer gangbaar, bijvoorbeeld in de huiselijke kring. Een 'moderne pianosonate' werd in deze overgangperiode dus zeker nog uitgevoerd op het klavecimbel. Met dit in het achterhoofd is het helemaal niet gek om de muziek uit deze periode in een bredere context te zien, beschreven voor meerdere instrumenten. Door dit recital helemaal op klavecimbel te spelen, brengt Jean Rondeau andere kleuren uit deze composities naar voren dan wanneer dit repertoire op piano uitgevoerd wordt. Juist dit verschil vindt hij interessant, omdat het de composities in een andere context plaatst.

Parnassus

Rondeaus laatste album en dit recital is vernoemd naar Parnassus, een mythologische berg waarop de muzen verblijven. Deze plek staat voor hem symbool voor de nieuwe geluiden die hij laat klinken door muziek tot wel 400 jaar terug op het klavecimbel uit te voeren. Naast Johann Joseph Fux, de zeventiende-eeuwse componist waarvan we *Harpeggio* horen, componeerde ook Muzio Clementi een werk met de titel *Gradus ad Parnassum*. Het

was een fundamentele collectie studies voor piano, waarvan Rondeau hier het 45ste deel 'Preludio Andante malinconico' in c uitvoert.

pianosonate

De sonate is één van de belangrijkste vormen in de klassieke muziek. Het zijn instrumentale composities, vaak voor een solo-instrument eventueel met begeleiding, bestaande uit meerdere delen met elk hun eigen toonsoort. Het is een vorm die wij eerder met de piano, dan met het klavecimbel associëren, dus des te interessanter om de sonates van Haydn en Mozart eens op een andere wijze uit te voeren. In de tijd van Mozart en Haydn bestond de sonate meestal uit drie delen. In het eerste deel wordt een thema geïntroduceerd, dat terugkeert in het laatste deel. Verder spelen contrasterende melodieën een belangrijke rol in de uitwerking van de sonatevorm. Haydns *Pianosonate nr. 31* is een heel lyrische compositie, kenmerkend voor zijn compositiestijl. Zelfs de snelle presto-finale lijkt een bepaalde sierlijke rust uit te stralen. Mozart volgt in zijn *Pianosonate nr. 16* net als Haydn de regels van de sonatevorm, maar bijzonder is dat Mozart net iets meer speelt met de verschillende toonsoorten waarin de thema's terugkeren.

Rondo voor pianoforte én klavecimbel

De *Rondo in a* van Mozart is interessant in dit concert, omdat de gepubliceerde bladmuziek laat zien dat we in

een overgangperiode zitten wat betreft de ontwikkeling van de toetsinstrumenten. Mozart voegde deze compositie in 1787 toe aan zijn catalogus, na een aantal succesvolle concerten in Praag. Het is niet duidelijk hoe het precies tot stand kwam, want er zijn geen schetsen van gevonden. Mogelijk ontstond het als geïmproviseerd werk, tijdens een concert. In hetzelfde jaar werd het in ieder geval gepubliceerd door Franz Anton Hoffmeister in Wenen, als onderdeel van een bundel pianocomposities door Mozart en andere componisten. 'Voor piano of klavecimbel' stond op de titelpagina. Om de verkoop van deze pianowerken te stimuleren noemden de uitgevers tot in de achttiende eeuw – bijvoorbeeld ook op de uitgaven van de 'Maanlichtsonate' van Beethoven uit 1801 – het klavecimbel als één van de mogelijke instrumenten om het werk op uit te voeren. Het geeft aan dat beide toetsinstrumenten nog gangbaar waren.

biografie

Jean Rondeau, klavecimbel

Jean Rondeau werd door de Washington Post een van de meest natuurlijke performers genoemd die je ooit zal horen op een klassiek podium. Rondeau is een waar ambassadeur van zijn instrument. Zijn enorme talen en innovatieve benadering van het keyboard-repertoire wordt wereldwijd geprezen. Het maakt hem tot een van de toonaangevende klavecimbel-

meer toetsinstrumenten

Dat de instrumentatie van een compositie niet altijd in beton gegoten was, bewijzen ook de 'Twee preludes in alle majeur toonsoorten voor piano of orgel, opus 39' van Ludwig van Beethoven. Dit vroege werk uit 1789 componeerde Beethoven in zijn tienerjaren in Bonn. De preludes lenen zich zeer goed voor een uitvoering op zowel de piano als op het orgel. Beethoven studeerde in die tijd bij hofcomponist Christian Gottlob Neefe, die hem begeleidde bij het schrijven van zijn eerste composities. De tweede van de preludes doorloopt net als de eerste alle majeur toonsoorten, maar neemt daar heel weinig tijd voor. Soms klinkt een toonsoort maar één enkele maat, waarna het met een idiote efficiëntie beweegt naar de volgende toonsoort. Hoe dat op klavecimbel klinkt zullen we vanavond horen.

tekst: Fien Duijnmayor

spelers van dit moment, die optreedt over heel de wereld. Rondeau nam meerder albums op bij het label Erato. Naast een passie voor oude muziek, is nieuwe muziek ook zeer belangrijk voor hem. Hij voerde meerdere premières voor nieuwe composities voor het klavecimbel uit. Naast zijn carrière als solist en dirigent geeft hij regelmatig masterclasses. www.jean-rondeau.com

agenda tips

ontdek komende maanden meer kamermuziek in de Doelen

wo 13 dec 23 | Jurriaanse Zaal, 20:15

Connaught Brass

met Chineke!-trompettist Aaron Akugbo

do 8 feb 24 | Jurriaanse Zaal, 20:15

Davóné Tines

recital van rising star bas-bariton

do 15 feb 24 | Jurriaanse Zaal, 20:15

Sol Gabetta en Bertrand Chamayou

perfect duo voor recital rondom Mendelssohn

ontdek het programma op dedoelen.nl

Stay in touch!

See you @dedoelen & share your pictures #dedoelen

tickets & info:

www.dedoelen.nl

+31 10 217 17 17

Schouwburgplein 50, Rotterdam

FSC
www.fsc.org

RECYCLED

Papier gemaakt van gerecycled materiaal

FSC® C017135

de Doelen vrienden

genoten van dit concert?

word vriend van de Doelen en draag bij aan het realiseren van een bijzonder en innovatief programma! Ga naar dedoelen.nl/vrienden voor meer informatie